

LAIMĖS GEOGRAFIJA

Eric Weiner

Kaip vienas
bambeklis
ieškojo
laimingiausių
vielių pasaulyje

Eric Weiner

*Kaip vienas bambeklis
ieškojo laimingiausių vietų pasaulyje*

Laimės geografija

Iš anglų kalbos vertė Ema Bernotaitė

VILNIUS 2021

Versta iš

Weiner, Eric.

*The geography of bliss: one grump's search for
the happiest places in the world*

All rights reserved

© Eric Weiner, 2008

© Vertimas į lietuvių kalbą, Ema Bernotaitė, 2016

© Viršelis, Eglė Stonienė, 2016

© Leidykla VAGA, 2016

ISBN 978-5-415-02436-0

Skiriu Šeron

*Ar šiomis karo ir gandų apie karą dienomis niekada nesate
svajoję apie vietą, kurioje viešpatautų taika ir saugumas,
kurioje gyvenimas būtų ne kančia, o patvarus malonumas?*

„Dingęs horizontas“ (*Lost Horizon*),
režisierius Frenkas Kapra (*Frank Capra*), 1937 m.

Turinys

Ižanga • 11

1 skyrius

NYDERLANDAI. *Laimė – tai skaičius* • 16

2 skyrius

ŠVEICARIJA. *Laimė – tai nuobodulys* • 43

3 skyrius

BUTANAS. *Laimė – tai politika* • 71

4 skyrius

KATARAS. *Laimė – tai laimingas loterijos bilietas* • 130

5 skyrius

ISLANDIJA. *Laimė – tai nesėkmė* • 186

6 skyrius

MOLDOVA. *Laimė yra kažkur kitur* • 241

7 skyrius

TAILANDAS. *Laimė – tai negalvojimas* • 283

8 skyrius

DIDŽIOJI BRITANIJA. *Laimė – tai darbas* • 313

9 skyrius

INDIJA. *Laimė – prieštaraiviuose* • 351

10 skyrius

AMERIKA. *Laimė – namuose* • 390

Epilogas. Ar jį radau? • 407

Padėka • 413

Krepšius buvau susikrovęs, atsargomis apsirūpinęs. Pasirengęs nuotykiui. Taigi vėlyvą vasaros popietę išsitempiau entuziazmu nemaž nespinduliuojantį savo draugą Driu tyrinėti naujų pasaulių, vildamasis pakeliui surasti laimę. Visada tikėjau, kad laimė manęs tyko kažkur šalia, už kampo. Visa gudrybė – rasti reikiamą kampą.

Vos tik mudviem iškeliavus, Driu puolė į paniką. Maldavo manęs grįžti, tačiau aš nepasidaviau, atkakliai raginau tęsti kelionę, nes negalėjau atsispirti smalsumui, kas mūsų laukia. Pavojai? Stebuklai? Man būtinai reikėjo tai sužinoti, iki šios dienos esu įsitikinęs: mums būtų pavykę nukeliauti ten, kur išsiruošėme, jeigu Baltimorės apygardos policija nebūtų nusprendusi (tada mane tai nejučia papiktino), kad greitkelio kelkraštis – ne vieta porelei penkiamečių.

Vieni žmonės keliavimo karštine užsikrečia. Kiti jau gimsta ja sirgdami. Po nutrauktos mudviejų su Driu ekspedicijos, liga, jeigu galima taip pasakyti, ilgus metus manyje tūnojo pasyviai. Bet kai baigiau koledžą, ji pasireiškė su nauju įkarščiu. Despe-

ratiškai troškau pamatyti pasaulį, pageidautina kieno nors kito sąskaita. Bet kaip? Neturėjau jokių rinkoje vertinamų įgūdžių, buvau ne itin dorovingas paniurėlis. Taigi nusprendžiau tapti žurnalistu.

Dirbdamas nacionalinės radijo stoties korespondentu užsienyje, aplankiau tokias vietas kaip Irakas, Afganistanas ir Indonezija – nelaimingas vietas. Kita vertus, tai atrodė visiškai natūralu. Nesąmoningai laikiausi pagrindinio žurnalistikos principo rašyti apie tai, ką išmanau. Tad įsitvėręs bloknoto, per petį persimetęs magnetofoną basčiausi po pasaulį ir pasakojau istorijas apie niūrius nelaimingus žmones. Tiesą sakant, nelaimingi žmonės, gyvenantys tokiose ašarų pakalnėse, puikiai tinka geroms istorijoms. Jie virpina širdies stygas ir kelia gailestį.

Tačiau tai gali būti ir tikra kančia.

Pamaniau, kaip būtų, jeigu ištisus metus praleisčiau keliaudamas aplink pasaulį ir, užuot trypęs visiems iki skausmo įsiėdusius vargų kamuojamus taškus, paieškočiau neatrastų laimingų vietų? Tokių, kuriose su kaupu galima rasti vieną ar kelis dalykus, būtinus sočiam laimės troškiniui: pinigų, malonumų, dvasingumo, darnių šeimų, o be viso kito, dar ir šokolado. Visame pasaulyje kasdien sklando begalė dvejonų „kas būtų, jeigu?“ Kas būtų, jeigu gyventum pasakiškai turtingoje šalyje, kurioje nereikia mokėti mokesčių? Kas būtų, jeigu gyventum šalyje, kurioje galima daryti klaidas? Jeigu gyventum tokioje demokratiškoje šalyje, kurioje balsuoti galima septynis kartus per metus? O jeigu gyventum šalyje, kurioje draudžiama per daug mąstyti? Ar tada būtum laimingas?

Kaip tik tai aš ir ketinau išsiaiškinti, o šio lengvabūdiško eksperimento rezultatas yra knyga, kurią dabar jūs laikote rankose.

Gimiau 1963-aisiais, Besišypsančio veidelio metais. Tais metais grafikos dizaineris iš Vusterio Masačusetse, vardu Harvėjus Bolas (*Harvey Ball*), nupiešė smagų piešinėlį, geltoną veidelį, kuris dabar šypsosi visur, kur bepažvelgsi. Sunku patikėti, bet Bolo veidelis buvo sukurtas pralinksinti žmones, dirbančius ne kur kitur, o draudimo kompanijoje, tik vėliau jis tapo paviršutiniškos, grynai amerikietiškos laimės ženklu.

Linksmoji Bolo ikona nepaveikė manęs savo kerais. Nesu iš linksmyjų, niekada toks nebuva. Vaikystėje mėgstamiausias „Mikės pūkuotuko“ veikėjas man buvo Asiliukas. Žmonijos istorijos kontekste beveik visais laikais būčiau laikomas normaliu. Šiame gyvenime, šioje žemėje laimė buvo prizas, skirtas tik dievams ir keliems laimingiesiems. O štai mūsų laikais manoma, kad laimę gali pasiekti kiekvienas, tai laikoma kone prievole. Taigi aš ir milijonai kitų kenčiame nuo naujesiems laikams būdingo sutrikimo, kurį istorikas Darinas Makmahonas (*Darrin McMahon*) aiškina taip: žmogus „nelaimingas dėl to, kad nėra laimingas“. Visai nelinksma.

Taigi aš, kaip ir daugelis kitų, mėginau pasveikti. Dar nepasitaikė nė vienos savigalbos knygos, kuria nebūčiau susižavėjęs. Mano knygų lentyna primena dangų siekiantį siūbuojantį paminklą egzistenciniam nerimui, ji prikimšta knygų, kuriose tikinama, kad laimė slypi manyje. Jeigu nesijaučiu laimingas, vadinasi nepakankamai giliai ieškau.

Ši savigalbos industrijos aksioma taip stipriai įsismelkusi, jog atrodo kone savaime suprantama. Vienintelė bėda – tai netiesa. Laimė glūdi ne mumyse, o išorėje. Tiksliau tariant, riba tarp išorės ir vidaus nėra tokia aiški, kaip mums atrodo.

Amžiną atilsį britų kilmės filosofas Alanas Vatsas (*Alan Vatts*) vienoje iš nuostabių paskaitų apie Rytų filosofiją pateikė tokią analogiją: „Jeigu nupieščiau apskritimą ir paklausčiau žmonių, ką nupiešiau, dauguma atsakytų, kad apskritimą, diską arba sviedinį. Vos keletas žmonių pasakytų, jog nupiešiau skylę sienoje, nes dauguma pirmiausia pagalvoja apie vidų, o ne apie išorę. Bet iš tiesų abi šios dalys egzistuoja kartu: negali turėti *vidaus*, neturėdamas *išorės*.“

Kitais žodžiais tariant, nuo to, *kur* esame, gyvybiškai priklauso tai, *kokie* esame.

Sakydamas „kur“ turiu galvoje ne vien fizinę, bet ir kultūrinę aplinką. Kultūra – tai jūra, kurioje nardome, ji visa apima, visa aprėpia, tad nepastebime joje esantys, kol iš jos neišlipame. Ji svarbesnė, nei manome.

Savo žodžiais mes nesąmoningai sujungiame geografiją ir laimę. Apie laimės ir pasitenkinimo paieškas kalbame taip, tarsi tai būtų taškai atlase, tikros vietos, kurias galėtume apšviesti, jeigu turėtume tinkamą žemėlapi ir reikalingų orientavimosi įgūdžių. Jeigu kada nors atostogavote kurioje nors Karibų jūros saloje ir jums šovė galvon nepageidaujama mintis: „Čia galėčiau būti laimingas“, – suprantate, ką turiu omenyje.

Be abejo, visai čia pat ir viliojanti, slidi rojaus sąvoka. Ji jau kuris laikas apgaudinėja žmoniją. Platonas įsivaizdavo Palaimintųjų salas, vietą, kurioje laimė srūva it šilti Viduržemio jūros vandenys. Iki pat aštuonioliktojo amžiaus žmonės Rojaus

sodą įsivaizdavo kaip tikrai esančią vietą. Ji buvo vaizduojama žemėlapiuose – ironiška, Tigro ir Eufrato santakoje, kur mūsų dienomis yra Irakas.

Europiečių tyrinėtojai ruošdamiesi į rojaus paieškas mokėsi aramėjų kalbos – tos kalbos, kuria kalbėjo Jėzus. Aš išsirengiau į savo kelionę ieškoti savo rojaus mokėdamas ne aramėjų, o kitą menkai žinomą kalbą, moderniąją laimės liturgiją, kuria bendrauja naujieji besiformuojančio laimės mokslo apaštalai. Prisimenu tokius posakius kaip „pozityvus poveikis“ ir „hedonistinis prisitaikymas“. Nepasiėmiau drauge Biblijos, tik kelis *Lonely Planet* vadovus ir Henrio Milerio (*Henry Miller*) mintį: „Žmogaus kelionės tikslas nėra konkreti vieta, tai tik būdas į viską pažvelgti kitomis akimis.“

Taigi kaip paprastai drėgną ir karštą dieną Majamyje (jis pats kai kuriems žmonėms asocijuojasi su rojumi) susikraunu daiktus, palieku namus ir iškeliauju – pats puikiai suprantu, kad darau tikrą kvailystę, elgiuosi taip pat neprotingai kaip anuomet, būdamas penkerių. Nes, pasak Eriko Hoferio (*Eric Hoffer*), „laimės paieškos yra pagrindinis žmogaus nelaimių šaltinis“. Tiek to. Aš ir taip jau nelaimingas. Nelabai turiu ką prarasti.

NYDERLANDAI

Laimė – tai skaičius

Žmogaus prigimčiai būdinga patirti malonumą stebint ma-lonius dalykus darančius kitus žmones. Tai paaiškina dviejų verslo sričių, pornografijos ir kavinių, populiarumą. Amerikie-čiai pirmauja pirmoje srityje, o europiečiams geriau sekasi an-troje. Kava ir maistas su tuo beveik nesusiję. Kartą girdėjau apie kavinę Tel Avive, kurioje visiškai atsisakyta bet kokio maisto ir gėrimų: ten klientams padedamos tuščios lėkštės ir puodeliai, tačiau susimokėti reikia iš tikrųjų.

Kavinės – tai teatrai, jose klientai yra ir atlikėjai, ir žiūrovai. Vieną puikią kavinukę susirandu Roterdame, už kvartalo nuo savo viešbučio. Ji didžiulė, bet jauki, prabangi, bet drauge ir ap-triušusi. Puikios medinės grindys atrodo metų metus nešveis-tos. Tai vieta, kurioje ilgas valandas galėtum praleisti siurbčio-damas vieną bokalą alaus, spėju, kad dauguma taip ir daro.

Visi rūko, taigi ir aš prisidegu nedidelį cigarą. Kažkodėl čia mane apima jausmas, jog turiu marias laiko, todėl įsižiūriu į menkiausias smulkmenas. Pastebiu ant baro kėdės sėdinčią moterį, kuri susikėlusi kojas ant laiptų turėklų – jos primena

pakeliamąjį tiltą: žmonėms norint praeiti, moteris kojas pakeilia, paskui vėl nuleidžia.

Užsisakau alaus *Trapiste*. Jis šiltas. Paprastai šilto alaus nemėgstu, tačiau šis man patinka. Aplinkui girdžiu malonų olandišką klegėjimą. Jis skamba lyg ir pažįstamai, nors niekaip nesuprantu kodėl. Ūmai mano protas nušvinta. Olandų kalba – tarsi atvirkščia anglų. Žinau, nes esu daugybę kartų girdėjęs angliškai kalbant iš kito galo. Neskaitmeniniame amžiuje televizoriaus dydžio juostiniu magnetofonu redaguodavau savo įrašytus reportažus nacionaliniam radijui. Dažnai tekdavo kai kurias atkarpas išklaudyti iš antro galo. Dabar, sėdėdamas kavinėje su cigariuku ir bokalu šilto *Trapiste* alaus, svarstau, ar įrašius ką nors kalbant olandiškai ir pasiklausius atbulai skambėtų kaip įprasta anglų kalba.

Jūs, be abejo, jau supratote, kad laikas manęs neverčia skubėti. Turiu jo marias. Bet tokia ir yra europietiško kavinio esmė: sėdinti be saiko ir nejausti sąžinės graužimo. Nenuostabu, jog dauguma žymiausių pasaulio filosofų kilę iš Europos. Kiurkso sau kavinėse ir leidžia mintims klaidžioti, kol kokia nors iš esmės nauja filosofijos kryptis – tarkime, egzistencializmas – šauna į galvą. Aš atvykau čia ne naujos filosofijos šakos kurti. Tikrai ne. Darau tai, ką prancūzai vadina *la chasse au bonheur*, kitaip sakant, medžioju laimę.

Kalbant konkrečiau, mano grobis – olandų profesorius, vardu Rutas Venhovenas (*Ruut Veenhoven*), laimės paieškų krikstatėvis. Venhovenas turi tokį dalyką, kurį vadina „Pasauline laimės duombaze“. Ir tai ne pokštas. Venhovenas yra sukaukęs begalę žmonijos žinių apie tai, kas juos daro laimingus, o kas – ne; jis turi ir tai, kas labiausiai domina mane – kokios

vietos yra pačios laimingiausios. Jeigu kur nors ir yra laimės žemėlapis arba palaimos atlasas, tai Rutas Venhovenas tikrai apie jį žino.

Nenoromis išeinu iš kavinės ir traukiu vakarieniauti atgal į savo viešbutį. Roterdamas nėra gražus miestas. Pilkas ir nuobodus, vos kelios vietos, kurias verta apžiūrėti. Vis dėlto vietinių olandų ir imigrantų, daugiausia musulmonų, kratinys pateikia įdomių kontrastų.

Sekso reikmenų parduotuvė *Cleopatra*, kurios vitrinoje puikuoja visas žvėrynas milžiniškų ir nerimastingai į tikrus organus panašių vibratorių, įsikūrusi vos per vieną kvartalą nuo Pakistano islamo centro. Paskui užuodžiu marihuanos dvelksmą, svaigų olandiškos tolerancijos aromatą. Už poros kvartalų pamatau ant kopėčių užsikorusį vyrą, kuris ant parduotuvės fasado kabina milžinišką geltoną klumpę, o apačioje du vyrai iš Vidurio Rytų sveikinasi dukart pakštelėdami vienas kitam į skruostus. Iš kur jie kilę, tiksliai pasakyti negaliu, bet kai kurie imigrantai atvažiuoja čia iš šalių, kuriose alkoholio vartojimas nelegalus, o moterys vaikšto prisidengusios nuo galvos iki kojų. Naujuosiuose jų namuose legali ir marihuana, ir prostitucija. Niekio keisto, jei ore užuodžiu su kanapių dvelksmu sumišusią įtampą.

Viešbučio valgomasis nedidelis ir jaukus. Olandai su jauku mu puikiai sutaria. Užsisakau šparagų sriubos. Ji skani. Paėmęs tuščią mano lėkštę padavėjas klausia:

- Gal dabar norėtumėte *intercourse**?
- Atsiprašau?
- *Intercourse*. Jeigu norite.

* Bendravimas, lytiniai santykiai (angl.) (*Čia ir toliau – vertėjos pastabos*).

Galvoju sau: oho, kokie tie olandai liberalūs, kol pagaliau susivokiu, kad jis kalba visai ne apie tai. *Inter course*. Žodžiu, apie pertraukėlę tarp patiekalų.

– Taip, – sakau palengvėjusia širdimi. – Mielai.

Taip ir padarau. Pasimėgauju *inter course* tiesiog *Hotel van Walsum* valgomajame. Man labai patinka tokia neskubri vakarienė. Gurkšnoju alų, spoksau į vieną tašką ir, bendrai paėmus, dykinėju – kol padavėjas atneša keptą lašišą ir leidžia suprasti, kad mano *inter course* jau baigėsi.

Iš ryto sėdu į metro ir važiuoju ieškoti savo Šventojo Gralio – „Pasaulinės laimės duombazės“, arba PLD. Šiaip tarp žodžių „laimė“ ir „duombazė“ ryšio neižvelgčiau, bet šįkart yra kitaip. Pasaulinė laimės duombazė – tai netikinčiojo atsakas Vatikanui, Mekai, Jeruzalei ir Lasai, kitaip sakant, visi keturi viename. Čia vos spragtelėjęs pele gali atskleisti laimės paslaptis. Paslaptis, pagrįstas ne kokiais efemeriškais apreiškimais dykumoje, o šiuolaikiniu mokslu, paslaptimis, kurios saugomos ne senovės pergamentuose, o kietuosiuose diskuose, ir parašytos ne aramėjų kalba, o mūsų laikų rašmenimis – dvejetainiu šifru.

Nužingsniuoju porą kvartalų nuo metro stoties ir staiga mane užplūsta nusivylimas. Koledžo miestelis, kuriame glaudžiasi PLD, panašesnis į biurų kompleksą negu į laimės centrą, visų žmonijos žinių apie laimę saugyklą. Bandau atsikratyti šio jausmo. Galų gale, ko aš tikėjausi? Ozo miesto burtininko? Vilio Vonkos ir umpų lumpų, kurie bėgioja aplinkui ir apimti ekstazės šūkaloja: „Mes ją radome, mes ją radome. Mes radome laimės paslaptį!“?

Ne, turbūt ne to, ir vis dėlto maniau, kad viskas atrodys ne taip steriliai. Bus daugiau laimės, mažiau duomenų.

Einu tolyn paprastu koridoriumi ir pasibeldžiu į paprastas biuro duris. Vyras, kalbantis su olandišku akcentu, šūkteli man užėiti.

Štai ir jis. Pats Daktaras Gerabūsena. Rutas Venhovenas – tvarkingas, neseniai į septintą dešimtį įkopęs vyras. Jo barzda žilstelėjusi, akys – žalios mėlynos. Vilki juodai – išvaizda stilinga, ne liguista. Atrodo lyg ir pažįstamas, ūmai suprantu kodėl: panašus į olandišką Robino Viljamso (*Robin Williams*) kopiją: toks pats energingas, su išdykėliška šypsena. Pašokęs nuo kėdės ištisia man ranką ir vizitinę kortelę, kurioje parašyta: „Rutas Venhovenas, laimės studijų profesorius.“

Jo kabinetas kaip ir bet kurio kito profesoriaus: aplinkui pilna knygų ir įvairiausių popierių, suversta gal ir ne taip labai, bet esu matęs ir tvarkingesnių vietų. Tik niekur nematyti besišypsancio veidelio. Venhovenas įpila man puodelį žaliosios arbatos. Tada tyli ir laukia, ką pasakysiu aš.

O aš nežinau, ką sakyti. Dirbdamas žurnalistu esu ėmęs šimtus interviu. Šnekinau karalius, prezidentus ir ministrus pirmininkus, ką jau kalbėti apie teroristinių organizacijų, tokių kaip *Hezbollah*, vadus. Tačiau sėdėdamas čia, priešais į Robiną Viljamso panašų geraširdį olandą profesorį, jaučiuosi suglumęs. Dalis manęs, toji, kuri desperatiškai trokšta sielos ramybės, nori šaukti: „Daktare Venhovenai, jūs atlikote skaičiavimus, visą savo profesinį gyvenimą tyrinėjote laimę, prašau duoti jos man. Parodykite tą prakeiktą laimės formulę!“

Bet to nepasakau. Negaliu atsikratyti ilgametės patirties, kuri verčia išlaikyti tam tikrą atstumą su pašnekovu ir niekada,

jokiu būdu neatskleisti per daug apie save. Esu tarsi policininkas, laisvu laiku išėjęs pavakarieniauti su šeima, tačiau negalintis nesižvalgyti po restoraną ir nieieškoti potencialių užpuolikų.

Tad užuot nusikrovęs naštą nuo sielos, imuosi seno žurnalistų ir moterų, norinčių sušvelninti pasimatymo įtampą, triuko.

„Daktare Venhovenai, – galiausiai sakau, – papasakokite man apie save. Kaip atsidūrėte laimės versle?“

•

Venhovenas atsišlieja kėdėje ir patenkintas ima pasakoti. Gimęs jis dvidešimto amžiaus septintame dešimtmetyje. Visi jo koledžo miestelyje rūkę narkotikus, nešioję marškinėlius su Če Gevaros atvaizdu ir postringavę apie idealią visuomenę. Venhovenas taip pat skendėjęs narkotiniuose dūmuose, tačiau Če Gevaros marškinėlių nevilkėjęs, o „idealios visuomenės“ Rytų bloko šalys jam atrodė stokojančios. Nelinkęs apie šalį spręsti iš jos politinės sistemos jis pamanęs: kodėl gi nespren dus apie ją iš rezultatų? Ar jos piliečiai laimingi? Venhovo herojus buvo ne Če Gevara, o socialines normas ginčijęs devyniolikto amžiaus britų teisininkas Džeremis Bentamas (*Jeremy Bentham*). Bentamas garsėja tuo, jog laikėsi principo „maksimizuoti laimę taip, kad didžiausias jos kiekis tektų didžiausiam žmonių skaičiui“. Venhovenas mielai būtų nešiojęs marškinėlius su Bentamo atvaizdu, jeigu tik būtų tokius turėjęs.

Venhovenas studijavo sociologiją – mokslo sritį, kuri tuo metu gilinosi vien į sergančias, disfunkcines visuomenes. Jai giminiška disciplina, psichologija, tyrinėjo sutrikusius protus. Tik ne jaunas Rutas. Jam buvo įdomūs sveiki protai ir

laimingos vietos. Vieną dieną, kiek baimindamasis, bet vis tiek ryžtingai jis pasibeldė į savo kuratoriaus duris ir paprašė leidimo patyrinti laimę. Kuratorius, protingas, solidžios akademinės patirties turintis vyras, tiesiai šviesiai jam liepė užsičiaupti ir niekada daugiau neminėti to žodžio. Laimė – dalykas nerimtas.

Venhovenas išėjo išbartas, tačiau slapčia džiaugėsi. Suprato užčiuopęs kažką svarbaus. Taip ir buvo, nors tuomet jaunas olandas studentas dar nežinojo, o ir žinoti negalėjo, kad visame pasaulyje mezgasi nauja socialinių mokslų disciplina: laimės studijos. Šiandien Venhovenas sėdi prie vairo mokslo srities, kurios atstovai kasmet išspausdina šimtus mokslinių straipsnių. Rengiamos laimės konferencijos, leidžiamas paties Venhovo redaguojamas žurnalas *Journal of Happiness Studies* („Laimės tyrimų žurnalas“). Klermonto magistrantūros universitete Kalifornijoje dabar studentai gali įgyti pozityviosios, t. y. laimės, psichologijos magistro ir daktaro laipsnį.

Kai kurie Venhovo kolegos vis dar palaiko jo kuratorių, nes yra įsitikinę, kad laimės tyrinėjimai nepagrįsti ir kvaili. Tačiau jo paties ignoruoti nebegali. Apie šio mokslininko tyrimus žino visi, jis cituojamas žurnaluose, o akademiniam pasaulyje tai labai svarbu.

Pamąstymai apie laimę, žinoma, jokia naujiena. Senovės graikai ir romėnai apie tai net labai daug mąstė. Aristotelis, Platonas, Epikūras ir kiti išminčiai prakaitavo prie amžinųjų klausimų. Kas yra geras gyvenimas? Ar malonumas yra tas pats kas laimė? Kada išrasime vandentiekį namuose?

Vėliau prie graikų ir romėnų prisijungė kiti, tai buvo blyškiaveidžiai vyrai iš gerokai šiauresnių teritorijų, be saiko sėdi-

nėjantys kavinėse ir kontempliuojantys neišsprendžiamus galvosūkius. Tokie vyrai kaip Kantas, Šopenhaueris, Milas, Nyčė, o vėliau ir Laris Deividas (*Larry David*). Jie taip pat turėjo daug ką pasakyti apie laimę.

Reikia nepamiršti ir religijos. Kas ji, jeigu ne vedlys į laimę? Kiekvienas tikėjimas savo sekėjams siūlo būdus ją pasiekti, nesvarbu, šiame ar kitame gyvenime, nesvarbu, per nuolankumą, meditaciją, atsidavimą, o jeigu jau taip nutiko, kad esate žydas arba katalikas – per kaltę.

Gal šie būdai ir padėdavo, gal net leisdavo patirti nušvitimą, vis dėlto tai nebuvo mokslas. Tik varganos nuomonės apie laimę. Gal tos nuomonės ir pagrįstos patirtimi, bet vis tiek yra tik nuomonės, o šiuolaikiniame pasaulyje nuomones mes vertiname menkai, na, galbūt išskyrus savąją, ir tai ne visada. Ne, mes vertiname ir dėmesį kreipiame į tiksluosius mokslus, o jeigu jie neduoda atsakymo – tada į socialinius. Labiausiai mums patinka išsamūs tyrimai. Žiniasklaidos atstovai instinktyviai jaučia, jog geriausias būdas pasiekti klausytojų ausis yra trys žodžiai: „Naujausiais tyrimais nustatyta...“ Ir nelabai svarbu, kas bus toliau. Naujausiais tyrimais nustatyta, kad vynas jums naudingas arba kad jis jus žudo. Naujausiais tyrimais nustatyta, kad namų darbai bukina smegenis arba jas tobulina. Ypač mėgstame tuos tyrimus, kurie pateisina mūsų ydas, pavyzdžiui: „Naujausiais tyrimais nustatyta, kad žmonės, kurių darbo stalas netvarkingas, yra protingesni“, arba „Naujausiais tyrimais nustatyta, kad kasdienis dujų kaupimasis žarnyne susijęs su ilgesne gyvenimo trukme.“

Laimė slidi kaip ungurys. Šveicarai įsitempę, bet laimingi. Tailandiečiai atsipūtę, bet laimingi. Islandams džiaugsmo teikia nusigėrimas iki žemės graibymo. Moldavams viskas – vien kančia. Gal indų protas ir gali suvirškinti tokias prieštaras, bet manasis – ne. Skambinu vienam iš žymiausių laimės tyrinėtojų Johnui Helliwellui. „Viskas labai paprasta, – sako jis. – Į laimę veda daug kelių.“ Žinoma. Ir kaip galėjau apie tai nepagalvoti? Tolstojus veikiausiai apsvirtė kape. Visos nelaimingos šalys panašios, o tos, kurios laimingos – laimingos kiekviena savaip.

Laimės geografija – kelionių eseistikos, psichologijos, mokslinių studijų ir humoreskos dėlionė – skraidina skaitytoją nuo Amerikos iki Islandijos, nuo Šveicarijos iki Indijos, nes knygos autoriui – bambekliui iš prigimties – magia suprasti, kas ir kodėl reiškia laimę skirtingose pasaulio šalyse. Ar šveicarai laimingesni, nes gyvena demokratiškiausioje pasaulio šalyje? Ar Kataro piliečius džiugina maudynės naftos piniguose? Ar Butano karalius – tikras vizionierius, pasiūlęs verčiau skaičiuoti bendrą nacionalinę laimę, o ne bendrą nacionalinį produktą? Prityręs JAV radijo ir spaudos žurnalistikos vilkas Ericas Weineris, negailėdamas sąmojo ir intelektualių įžvalgų, atsako į šiuos bei kitus klausimus; atveria įdomesnių kelionių kryptį ir saulėtesnio požiūrio horizontus.

